

УНИВЕРСИТЕТ ПО ЗАСТРАХОВАНЕ И ФИНАНСИ

СТАНОВИЩЕ

**от доц. д-р Джеймс Бориславов Йоловски,
катедра „Финанси и застраховане“,
Университет по застраховане и финанси,
научна специалност 3.8 Икономика**

на дисертационен труд за присъждане на ОНС „доктор“ в област на висше образование 3.

Социални, стопански и правни науки, Професионално направление

3.8. Икономика, докторска програма: „Финанси, застраховане и осигуряване“

Автор: Татяна Ацковска, докторант на самостоятелна подготовка

Тема: Финансови аспекти на тенденциите в строителството

Научен ръководител: проф. д-р Станислав Димитров

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № 155/20.05.2025 г. на ректора на Университета по застраховане и финанси чл.-кор. проф. д.ю.н Борис Велчев съм определен за член на научно жури за осигуряване на процедура по защита на дисертационния труд на Татяна Ацковска, докторант в самостоятелна форма на обучение в Университета по застраховане и финанси с научен ръководител проф. д-р Станислав Димитров. С Протокол № 1 от 23.05.2025 г. от първото заседание на научното жури съм определен за член, изготвящ становище.

Представеният труд е с общ обем от 247 страници, от които основният текст по същество е 239 страници. Включени са 31 таблици, 22 графики и 18 фигури. Трудът съдържа увод, четири глави, заключение, приноси, използвана литература с 95 посочени източника и приложение.

Списъкът с документи включва:

1. дисертационен труд на английски;
2. автореферат на дисертационния труд на английски език и на български език

3. декларация за оригиналност и достоверност;
4. справка за изпълнението на минималните национални изисквания за придобиване на ОНС „доктор“;
5. списък на публикациите по темата на дисертационния труд;
6. копия на публикациите по темата на дисертационния труд;
7. резюмета на публикациите по темата на дисертационния труд на български и на английски;
8. автобиография.

Представеният пакет от документи е съдържателен и добре организиран, което значително допринася за лесното му преглеждане.

2. Кратки биографични данни за кандидата

Не познавам лично кандидатката. Впечатленията ми са придобити на база на представените материали. Татяна Ацковска е главен финансов директор във фабрика „Карпош“ АД Скопие, Северна Македония, като има над 20 години финансов опит в строителния сектор. Видно е, че професионалният ѝ опит е пряко свързан с темата на дисертационния труд.

Кандидатката придобива магистърска степен през 2005 г. в Икономическия институт на Университет „Св. Св. Кирил и Методий“, Скопие. Тя има опит като лектор в областта на счетоводство, бюджетиране и контролинг в Академията за банково дело и информационни технологии. Лектор е също на конференции и събития в областта на икономиката, финансовия мениджмънт и корпоративната стратегия.

3. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Тематиката на труда е актуална и значима, доколкото е разгледано влиянието на относително съвременни явления върху сектора – икономическата криза от 2008 г. и ефекта от пандемията от COVID-19. Разглеждат се и т.нар. джойнт венчъри, които все още остават относително неизследван субект в нашата научна практика.

В дисертационния труд Татяна Ацковска демонстрира задълбочено познаване на проблема. От една страна, информационното осигуряване е реализирано чрез множество източници (95 на брой и още 54 уебсайта), които са разнообразни и актуални. В съдържателно отношение тематиката е представена задълбочено в разработката.

Татяна Ацковска изчерпателно е посочила приложените изследователски методи в уводната част на проекта на дисертационен труд. Те включват анализ и синтез, исторически метод, дедукция, статистически метод. По мое мнение може да се посочи приложението на всеки един от методите в различните части за съответните цели на труда. Използваните методи успешно допринасят за потвърждаването на изследователските цели.

Обект на изследването е строителният сектор. Предмет на изследването де факто е финансовия мениджмънт в компаниите от строителния сектор, но той е неточно дефиниран от докторантката като „финансово измерение на строителния сектор“ и декомпозиран до различни перспективи, което допълнително затруднява коректното идентифициране на предмета. По мое мнение е необходимо прецизиране на предмета на изследването и по-точно очертаване на връзките между предмет, обект и цел на изследването. Цел на изследването например е да се аргументира значимостта на строителния сектор за световната икономика. Този макроикономически аспект не кореспондира пряко с микроикономическия аспект, свързан с финансовия мениджмънт в отделната организация.

Първата глава на труда е озаглавена „Строителна индустрия – характеристики и специфики“. Тя има научно-теоретичен характер и въвежда в проблематиката на изследването. Главата придобива и емпиричен характер, изследвайки развитието на строителния сектор от 2008 г. насам - влиянието на икономическата криза от 2008 г., периода до пандемията, влияние на пандемията. Представени са тенденциите, които са визуализирани с числови данни за избрани държави в таблици и чрез графики. Разгледани са 10-те най-големи строителни компании в света и са анализирани тенденциите в Китай чрез анализ на случай - **Evergrande Group**. Главата завършва с анализ на динамиката при държавите от Югоизточна Европа.

Втората глава – „Експанзия на строителните компании на глобалния пазар“ е посветена на формите на строителните компании, чрез които те оперират на световния пазар. Разгледани са т.нар. джойнт венчъри с техните форми и особености. Не са анализирани задълбочено други неособено изследвани алтернативи като публично-частни партньорства. Представени са актуалните тенденции при вливанията и придобиванията. Главата се характеризира с научно-приложен характер предвид изследвания обем данни.

Трета глава е озаглавена „Финансовото управление като една от основните управленски функции в строителните компании“. Тя има научно-емпиричен

характер, като теоретичните аспекти са по-силно изразени и в структурно отношение заемат по-голям дял от главата (почти изцяло). Съществена част от главата представя общоизвестни знания – напр. елементите на финансовия отчет, международните стандарти за финансово отчитане и т.н.

Четвърта глава – „Финансов анализ на строителна компания: методи, предизвикателства и изводи“ е посветена на анализ на финансови отчети. Тя има приложен характер, като се работи с конкретни емпирични данни – напр. на „Станилов“ ООД, и на „Трейс Груп“. Осъществен е сравнителен анализ на елементите на финансовите отчети на двете организации, като са използвани класически методи и коефициенти. В главата са добре формулирани хипотези на емпиричното изследване.

Някои единични виждания на автора не съответстват напълно на моите лични разбирания. Въпреки това те са достатъчно задълбочено обосновани в дисертационния труд. По тази причина не бих могъл да приема, че това обстоятелство има отношение към достоинства на предложеното научно изследване.

Така представения дисертационен труд ми дава известни основания да приема, че се съдържат някои научни и научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката. Проектът показва, че кандидатът притежава задълбочени теоретични знания по съответната научна област и способности за самостоятелни научни изследвания.

Нямам съмнения, че проектът на дисертационен труд, предоставен за разглеждане дисертационен труд е лична заслуга на Татяна Ацковска. Считам, че използваните източници са цитирани коректно. При запознаването си с труда не съм установил наличие на плагиатство. Личното участие на кандидатката се подкрепя и от практическия ѝ опит в сферата.

4. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Заключението на дисертационния труд представя синтезирано основните изводи от осъщественото от докторантката изследване. По мое мнение обаче е необходимо по-ясно изразяване на личното ѝ мнение, а също и открояване на приносните моменти в труда. Формулирани са 3 теоретични приноса, 2 методологични и 3 практически и социални – общо 8. Считам, че те имат нужда от

обобщаване. Въпреки това личната ми оценка е, че в труда се наблюдават достатъчно научни и научно-приложни приноси, които приемам.

5. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Приложени са общо четири самостоятелни публикации, които са публикувани в списания и сборници от научни конференции, издадени от академични издателства. Три от тях са доклади от научни конференции, а една е научна статия, като три са пряко относими към темата на дисертационния труд. Всички публикации са на английски език.

6. Преценка за изпълнение на минималните национални изисквания

Съдейки по представените документи, включително подготвената от кандидатката справка, минималните национални изисквания са изпълнени, като е осигурен необходимият брой точки, а именно – 50 точки от проекта на дисертационен труд и 40 точки от публикации (при изискуеми 30).

7. Автореферат

Към дисертационния труд е приложен автореферат в общ обем от 34 страници. Той представя структурата и съдържанието на разработката, основните проблеми, методологията на изследването и публикациите по темата. След отправена препоръка при вътрешната защита, той беше съкратен от 71 страници, за да представи по-фокусирано ключовите елементи от изследването. По мое мнение обаче следваше авторефератът да бъде около 50 стр. предвид и обема на дисертационния труд.

Включена е декларация за авторство и оригиналност. Като цяло авторефератът е изготвен в съответствие с изискванията и утвърдените добри практики за подобни разработки.

8. Критични забележки и препоръки

Отправените от мен съществени бележки при вътрешната защита бяха в значителна степен отразени. Нямам допълнителни бележки извън посочените по-горе в текста. Препоръчвам на кандидатката да продължава своята задълбочена работа като професионалист, изследовател и лектор.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Представените материали и дисертационни резултати съответстват на специфичните изисквания на Правилника за приемане и обучение на докторанти в Университета по застраховане и финанси.

Дисертационният труд показва, че кандидата Татяна Ацковска притежава теоретични знания и професионални умения по Професионално направление 3.8. Икономика, като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научни изследвания.

Поради гореизложеното, давам своята положителна оценка за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Татяна Ацковска в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; Професионално направление 3.8. Икономика.

19.06.2025 г.

Рецензент:

доц. д-р Джеймс Йоловски